

LUX FILM PRIZE

EUROPOS KINAS EUROPIEČIAMS

Kūrybiška
Europa
MEDIA

Europos Parlamentas

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

ISBN 978-92-846-5312-6

doi:10.2861/104025

© Europos Sąjunga, 2019

Rankraštis parengtas 2019 m. liepos mėn.

Parengė Europos Parlamento Komunikacijos generalinis direktoratas

Jei pastebėtumėte klaidų ar praleidimų, prašau informuokite apie tai el. paštu luxprize@ep.europa.eu.

KINO KALBA PASAKOJAMOS MŪSŲ ISTORIJS

Kinas – viena galingiausių kultūros formų. Jis gali pažadinti prisiminimus apie žmones, vietas, įvykius ir išgyventas akimirkas. Jis mus sukrečia ir įkvepia, praturtina ir skatina diskusijas. Kaip emocijų šaltinis, jis leidžia mums susimąstyti apie save ir savo pačių tapatybę.

Dauguma Europos filmų parodomi tik šalyje, kurioje buvo sukurti, ir retai prasiskina kelią už jos ribų. Žinant, kad per 60 proc. visų ES kino teatruose rodomų filmų yra europietiški, tačiau juos pamato tik trečdalis žiūrovų, šis faktas dar labiau pribloškia.

Europos Parlamentas, siekdamas paskatinti kokybiško Europos kino platinimą ir diskusijas apie Europą, įsteigė LUX FILM PRIZE – LUX KINO APDOVANOJIMĄ.

Kadangi Europos Parlamentas remia trijų oficialiąją atranką praėjusių filmų subtitravimą 24-iomis oficialiosiomis ES kalbomis ir padeda parengti nacionalinę į finalą patekusių filmų kopiją kiekvienai šaliai, platinti LUX filmus visoje Europoje tapo lengviau. Taip juos pamato daugiau žiūrovų, taigi padidėja ir filmų galimybės rinkoje.

Šiais laikais, kai visoje Europoje brėžiamos naujos ribos, šalys stato sienas, vis labiau skyla visuomenės ir siaurėja akiračiai, kinas, kaip kultūrinės žiniasklaidos priemonė, gali būti laikomas galimybe geriau susikalbėti, peržengti šias ribas, o svarbiausia – dalytis patirtimi. Dabar, kai imama kvestionuoti Europos vertybes, kinas mums meta iššūkį primindamas, kad mus sieja bendros – žmogiškosios – vertybės.

Kultūra ir kinas turėtų būti laikomi raktu į bendruomenių tarpusavio supratimą. Tai tobulos priemonės norint kovoti su stereotipais ir prietarais, skatinti kultūrų dialogą ir atremti švietimo iššūkius, su kuriais susiduria mūsų visuomenė.

Pasitelkus LUX KINO APDOVANOJIMĄ nuolat ieškoma naujų būdų, kaip peržengti sienas ir įveikti kliūtis. Filmų sužadinamos emocijos nutiesia tiltus, ir šiuo apdovanojimu siekiama sutvirtinti jausmą, kad turime bendrus pamatus, į vieną visumą siejančius mūsų europietiškąją tapatybę ir įvairovę.

Per pastaruosius 12 metų dėl LUX KINO APDOVANOJIMO atsirado bendruomenė, turinti vieną bendrą susitikimo vietą, kurioje bręsta ir skleidžiasi įvairios nuomonės ir pažiūros. Dėl LUX KINO APDOVANOJIMO dėmesio centre atsiduriančios filmų žadina smalsumą ir padeda suvokti mūsų panašumus ir skirtumus. Todėl didžioji mūsų LUX KINO DIENOMIS ir pastaraisiais metais rengiamomis peržiūromis bei žiūrovų, režisierių ir Europos Parlamento narių diskusijomis aktualiausiomis temomis.

Kultūra turėtų likti savitarpio pagarbos ir supratimo atviroje Europoje ramsčiu, o kinas turėtų būti jos *lingua franca*.

LUX KINO APDOVANOJIMAS

2007 m. įsteigtą LUX KINO APDOVANOJIMĄ kasmet teikia Europos Parlamentas.

Kaip pažymima ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje¹, **Europos Parlamentas** yra įsipareigojęs aktyviai skatinti kultūrų ir kalbų įvairovę. Be to, vykdydamas savo teisėkūros įgaliojimus, jis atlieka nepaprastai svarbų vaidmenį formuojant ES politiką, kuri veikia kasdienį 500 mln. europiečių gyvenimą. Jo kompetencijai priklauso tokie esminiai klausimai, kaip imigracija, integracija, kova su skurdu, saviraiškos laisvė ir moterų teisės.

Atsižvelgiant į tai, LUX KINO APDOVANOJIMU siekiama **dvejų pagrindinių tikslų**: skatinti Europos filmų platinimą visoje Europoje bei įkvėpti Europos masto debatus ir diskusijas svarbiausiais visuomenei klausimais.

LUX KINO APDOVANOJIMAS apima paramą trijų į finalą patekusių filmų platinimui: visi trys filmai subtitruojami 24-iomis oficialiosiomis ES kalbomis ir kiekvienai šaliai pagaminamas kiekvieno iš šių filmų skaitmeninio kino paketas. Be to, šis apdovanojimas davė pradžią LUX KINO DIENOMS, suteikiančioms nepamirštamą kultūrinę patirtį.

Europos Parlamento LUX KINO APDOVANOJIMO dėmesio centre ir toliau bus istorijos bei filmai, kurie nėra skirti vien pramogai. Tai filmai, kuriuose vaizduojamos atsakymų ir tapatybės paieškos bei išreiškiamas poreikis rasti paguodą šiais nelengvais laikais. Jie padeda mums suvokti, kokia yra mūsų pačių ir kitų tikrovė.

¹ Chartijos preambulėje rašoma: „[...] gerbdama Europos tautų kultūrų ir tradicijų įvairovę bei valstybių narių nacionalinį savitumą [...]“.

EUROPOS PARLAMENTAS SUVIENIJA JĖGAS SU EUROPOS KINO PRAMONE...

...IR ĮTRAUKIA JAUNIMĄ

„28 TIMES CINEMA“

LUX KINO APDOVANOJIMO atstovai yra užmezgę partnerystes su įvairiais Europos kino festivaliais, įskaitant Berlyną, Kanų kino festivalio programą „Dvi režisierių savaitės“, Karlovi Varų festivalį, programą „Giornate degli Autori“, Sofijos, Stokholmo, Salonikų kino festivalius, Vieną, Talino „Juodąsias naktis“, Korko, Bratislavos ir Sevilijos kino festivalius.

Kinas padeda suprasti, kuo gyvena mūsų kaimynai. Tai bendra kalba, kuriai neliekame abejingi ir kuri skatina kelti klausimus apie savo tapatybę. Taigi kinas yra galingas švietimo įrankis.

Todėl LUX KINO APDOVANOJIMO rengėjai, bendradarbiaudami su kultūros asociacijomis ir kino institutais, teikia mokomąją medžiagą apie konkurse dalyvaujančius filmus. Ši medžiaga kaip pagalbini priemonė neretai naudojama po peržiūrų rengiamoms diskusijoms ir gali būti ypač naudinga pedagogams.

Nuo 2010 m. LUX KINO APDOVANOJIMO atstovai, bendradarbiaudami su programos „Giornate degli Autori“ ir tinklo „Europa Cinemas“ atstovais bei naudodamiesi interneto svetainės „Cineuropa“ parama, populiarina projektą „28 Times Cinema“. Pagal šią iniciatyvą 28 jauni kino mėgėjai iš visos Europos vyksta į Venecijoje rengiamus intensyvius 11 dienų trukmės mokymus. Šie dvidešimt aštuoni 18–25 metų amžiaus kino entuziastai dalyvauja filmų peržiūrose ir diskutuoja apie Europos kiną. Projekte „28 Times Cinema“ dalyvauja režisieriai, scenaristai, kino srities profesionalai ir Europos Parlamento nariai. Šiomet jaunieji kino entuziastai jau penktą kartą dalyvaus programos „Giornate degli Autori“ žiuri ir pristatys apdovanojimą. Projektas „28 Times Cinema“ taip pat apima trijų dėl LUX KINO APDOVANOJIMO besivaržančių filmų peržiūrą.

ATRANKOS PROCEDŪRA

Reikalavimai, kuriuos turi atitikti filmai, kad galėtų pretenduoti į LUX KINO APDOVANOJIMĄ:

1. Filmas turi būti vaidybinis arba meninės dokumentikos (įskaitant animaciją).
2. Filmas turi būti bent 60 minučių trukmės.
3. Tai turi būti programos „Kūrybiška Europa“ (MEDIA) reikalavimus atitinkanti produkcija arba bendra produkcija (t. y. filmas turi būti ES valstybės narės arba Islandijos, Lichtenšteino, Norvegijos, Albanijos, Juodkalnijos ar Bosnijos ir Hercegovinos produkcija arba bendra produkcija).
4. Filmas turi iliustruoti Europos tradicijų įvairovę, nušviesti Europos integracijos procesą ir pateikti įžvalgų apie Europos kūrimą.
5. Filmo premjera festivalyje arba pirmoji peržiūra turi būti įvykusi laikotarpiu nuo ankstesniųjų metų gegužės 10 d. iki apdovanojimo metų birželio 15 d.
6. Filmas negali būti laimėjęs pagrindinio Venecijos, San Sebastiano, Berlyno, Kanų, Karlovi Varų ar Lokarno festivalių apdovanojimo.

BALANDIS

BRIUSELIS ►

20 kino ekspertų, posėdžiaujančių atrankos komisijoje, aptaria daugiau nei 50 filmų.

LIEPA

KARLOVI VARAI ►

RUGSĖJIS

VENECIJA ►

LAPKRITIS

STRASBŪRAS

Paskelbiamas oficialią komisijos atranką praėjusių **FILMŲ DEŠIMTUKAS**.

TRYS FILMAI, įtraukti į oficialią atranką, varžosi dėl LUX KINO APDOVANOJIMO. Vykstant LUX KINO DIENOMS, jie parodomi 28-iose valstybėse narėse 24-iomis oficialiosiomis ES kalbomis.

Europos Parlamento nariai balsuodami išrenka **VIENĄ LUX KINO APDOVANOJIMO LAUREATĄ**, kurį paskelbia EP pirmininkas. Apdovanojimą pelnęs filmas toliau reklamuojamas ir pritaikomas regos ir klausos sutrikimų turinčių žiūrovų reikmėms.

2019 M. LUX KINO APDOVANOJIMO OFICIALIOJI ATRANKA

HER JOB
I Douleia tis
rež. Nikos Labôt
Graikija, Prancūzija, Serbija

INVISIBLES
Les Invisibles
rež. Louis-Julien Petit
Prancūzija

SYSTEM CRASHER
Systemsprenger
rež. Nora Fingscheidt
Vokietija

KLERAS
Kler
rež. Wojciech Smarzowski
Lenkija

HONEYLAND
Medena zemja
rež. Tamara Kotevska, Ljubomir Stefanov
Šiaurės Makedonija

RĖJUS IR LIZA
Ray & Liz
rež. Richard Billingham
Jungtinė Karalystė

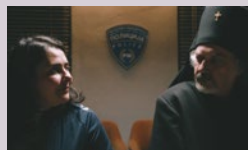

ŽMOGUS, KURIS VISUS NUSTEBINO
Tchelovek, kotorij udivil vsekh
rež. Natasha Merkulova, Aleksey Chupov
Rusijos Federacija, Estija, Prancūzija

2019 M. LUX KINO APDOVANOJIMO OFICIALUSIS KONKURSAS

COLD CASE HAMMARSKJÖLD
rež. Mads Brügger
Danija, Norvegija, Švedija, Belgija

GOD EXISTS, HER NAME IS PETRUNYA
Gospod postoji, imeto i'e Petrunija
rež. Teona Strugar Mitevska
Šiaurės Makedonija, Belgija, Slovėnija, Prancūzija, Kroatija

THE REALM
El Reino
rež. Rodrigo Sorogoyen
Ispanija, Prancūzija

LUX KINO DIENOS

Europos Parlamento LUX KINO APDOVANOJIMAS davė pradžią 2012 m. LUX KINO DIENOMS. Šis kasmet spalio–sausio mėnesiais vykstantis renginys peržengia geografines ir kalbines ribas: sukuriama tarptautinė Europos erdvė, kurioje visų 28-ių ES šalių kino mėgėjai gali pasižūrėti tris įsimintinus filmus 24-iomis oficialiosiomis ES kalbomis ir pasidalyti įspūdžiais apie juos. Filmų peržiūros, kurias organizuoja Europos Parlamento ryšių biurais, įtraukiamos į kino festivalių programas, rengiamos nekomercinio ir kitokio kino teatruose, o neretai atitinkamoje šalyje tampa ir išankstinėmis premjeromis.

LUX KINO DIENOS – tai galimybė europiečiams susipažinti su labai įvairiu ir turtingu Europos kinu ir aptarti filmuose, kurie varžosi dėl LUX KINO APDOVANOJIMO, keliamus klausimus tiek tiesioginėse diskusijose, tiek socialiniuose tinkluose.

LUX KINO APDOVANOJIMO ir programos „Kūrybiška Europa“ atstovų bendradarbiavimo dėka visos Europos žiūrovai gali dalyvauti unikaliame kino renginyje – vienu metu rengiamose peržiūrose. Filmai tuo pat metu rodomi keliuose kino teatruose, o publika su filmų kūrėjais gali bendrauti gyvame tiesiogiai transliuojamame pokalbyje.

2019 M. LUX KINO APDOVANOJIMO OFICIALUSIS KONKURSAS

ŽIŪRĖKITE, DISKUTUOKITE IR BALSUOKITE

Šiomet Europos Parlamentas su malonumu pristato **tris filmus, kurie varžysis dėl LUX KINO APDOVANOJIMO:**

COLD CASE HAMMARSKJÖLD

rež. Mads Brügger

Danija, Norvegija, Švedija, Belgija

GOD EXISTS, HER NAME IS PETRUNYA (*Gospod postoi, imeto i'e Petrunija*)

Rež. Teona Strugar Mitevska

Šiaurės Makedonija, Belgija, Slovėnija, Prancūzija, Kroatija

THE REALM (*El Reino*)

rež. Rodrigo Sorogoyen

Ispanija, Prancūzija

Šie trys filmai – tai jaudinančios ir provokuojančios istorijos, į galutinę atranką patekę, atgavę teikiantys ir akis atveriantys europiniai darbai, kurie nustebins žiūrovus neįtikėtina žanrų ir kinematografinės kalbos įvairove.

Kviečiame juos pažiūrėti 8-osiose LUX KINO DIENOSE.

Publika kviečiama pasidalyti savo įspūdžiais ir už savo mėgstamiausią filmą **balsuoti LUX KINO APDOVANOJIMO** interneto svetainėje arba „Facebook“. **LUX KINO publikos prizas** daugiausia simpatijų sulaukusiam filmui bus įteiktas 2020 m. Tarptautinio Karlovi Varų kino festivalio (KVIFF) metu. Ši ceremonija žymės 2019 m. LUX KINO APDOVANOJIMO renginių pabaigą. Karlovi Varuose paskelbus 10 oficialiai atrinktų filmų, startuos kitų metų LUX KINO APDOVANOJIMAS.

LUX FILM DAYS

3 FILMAI
24 KALBOS
28 ŠALYS

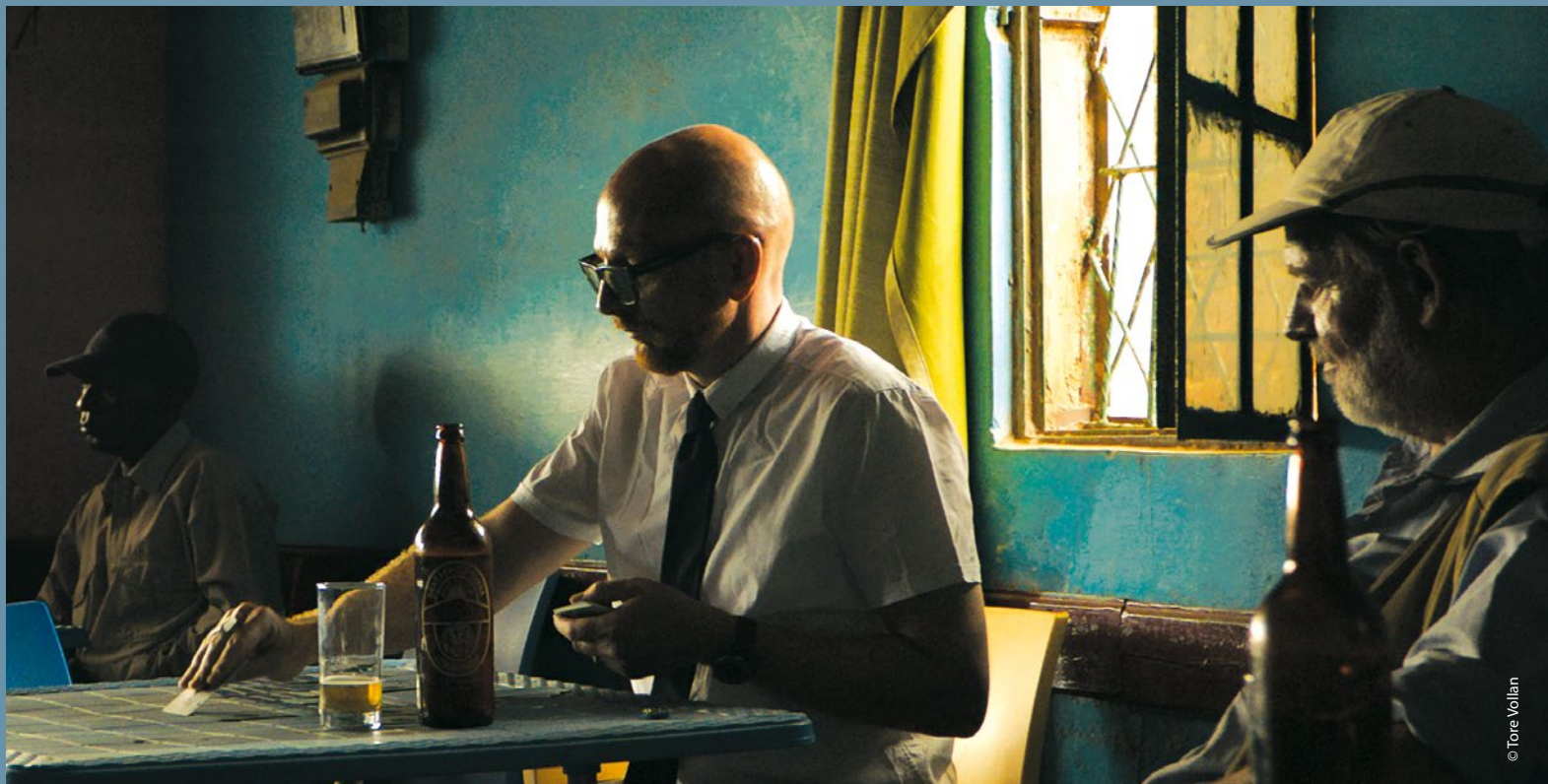
COLD CASE HAMMARSKJÖLD

rež. Mads Brügger

Danija, Norvegija, Švedija, Belgija

Filme „Cold Case Hammarskjöld“ pasakojama apie neišaiškintą JT generalinio sekretoriaus Dago Hammarskjöldo žūtį 1961 m. rugsėjo 18 d.: jam vykstant susitikti su ką tik nepriklausomybę nuo Kongo paskelbusios Katangos (*Katanga*) sukilėlių provincijos vadu Moïse Tshombe, paslaptinomis aplinkybėmis įvyko lėktuvo avarija. D. Hammarskjöldas tikėjosi išspręsti konfliktą, kuriame buvo susipynę labai svarbūs interesai, įtikindamas Katangą, kurią tuo metu rėmė „Union Minière“ – galinga Belgijos bendrovė, turinti didelių ekonominių interesų Afrikoje, – vėl prisijungti prie nepriklausomo Kongo.

Nuo įvykių praėjus daugiau kaip 50 metų danų žurnalistas ir režisierius Madsas Brüggeris nusprendė patyrinėti šį atvejį padedamas privataus švedų tyrėjo Görano Björkdahlo. Madsas Brüggerio filmas apima visus tyrimo etapus: visų tuose įvykiuose dalyvavusių asmenų identifikavimą, pastangas surasti ir pakalbinti liudytojus, avarijos vietas apžiūrėjimą, siekiant rasti į žemę užkastas lėktuvo nuolaužas, ir iš įvairių dokumentų gautos informacijos analizę bei kryžminių nuorodų ieškojimą, kol galiausiai buvo aptikti Pietų Afrikoje įsikūrusios slaptos sukarintos organizacijos, propaguojančios baltųjų rasės pranašumą, pėdsakai. Tyrėjų manymu, ši grupė galėjo būti susijusi su JT generalinio sekretoriaus nužudymu. Filme sekame tyrimo eigą ir stebime, kaip tyrėjams pavyksta išsiaiškinti kitus sunkiai suvokiamus nusikaltimus.

KONTEKSTAS

Filme atskleidžiamos ne tik įtartinios Dago Hammarskjöldo žūties aplinkybės, bet pateikiama ir daug platesnių įžvalgų apie nematomą viso Afrikos žemyno ir ypač buvusios Belgijos kolonijos Kongo išsivadavimo iš kolonizacijos – proceso, kuris prieštaravo Vakarų interesams, – pusę. Trejus metus JT darė spaudimą (ir vykdė karines intervencijas), kol galiausiai pasiturinti Katangos provincija vėl prisijungė prie nepriklausomybę atgavusios šalies.

Tuometinė padėtis daug kuo primena šiandieną, kai daug Vakarų tarptautinių korporacijų beatodairiškai eksploatuoja Afrikos gamtinius išteklius ir pigią darbo jėgą – žmones, kurie privalo toms įmonėms dirbti, kad išgyventų. Pasinaudodamos tuo, kad autoritariniai ir (arba) korumpuoti režimai, dažnai remiami Vakarų valstybių, į tai žiūri pro pirštus, tos tarptautinės įmonės begėdiškai savo interesus iškelia aukščiau kolektyvinių vietos gyventojų interesų ir aplinkos, kurioje tie žmonės gyvena, taip parodydamos, kad joms visiškai nerūpi dažnai katastrofiška tų šalių viešųjų finansų padėtis.

Madso Brüggerio filmas kviečia pradėti svarbią diskusiją apie tai, kad skubiai būtina įtvirtinti politinį autoritetą, matant, kaip dominuoja galingi privatūs interesai, globalizacija – kaip ekonominės ir finansinės kolonizacijos forma – ir nuolat didėjanti turtinė nelygybė tarp Šiaurės ir Pietų.

MADSO BRÜGGERIO METODAS

Madso Brüggerio filmas yra visiškai originalus: pasakodamas apie savo atradimus, režisierius filmuojasi įvairiose situacijose, tokiu būdu struktūruodamas didžiulį kiekį įvairiais tyrimo etapais surinktos informacijos. Žiūrovai jaučiasi taip, tarsi dalyvautų pačiame filmo kūrimo procese, tarsi turėtų savo vaidmenį šiame pasakojime – kartais liudytojų, o kartais artimų patikėtinių, su kuriais Madsas Brüggeris gali pasidalyti savo abejonėmis, sunkumais, mintimis, būgštavimais, juokingais momentais ir idėjomis.

Madsas Brüggeris žiūrovams suteikia galimybę jo darbą – ne tik neužginčijamus atradimus, bet ir jo paslaptis, trūkumus ir savo abejones – matyti tarsi per objektyvą. Nors kai kuriems žiūrovams toks įvairių tyrimo etapų atskleidimo būdas gali atrodyti painus, būtent dėl tokio giliai žmogiško, neatmetančio galimybės suklysti požiūrio ir dažnai nevengiant pasišaipyti iš savęs, filmas „Cold Case Hammarskjöld“ tampa dar įtaigesnis ir autentiškesnis. Pristatydamas savo filmą kaip „paslaptiškiausią pasaulyje neišaiškintą žmogžudystę arba idiotiškiausią pasaulyje konspiracijos teoriją“, Madsas Brüggeris atvirai pripažįsta, kad suvokia savo tyrimo ribas.

© Tore Völlan

© Tore Völlan

© Tore Vollen

VAIDMENŲ ŽAIDIMAS IR VAIDINANTIS REŽISIERIUS

Po to, kai juodame fone baltomis raidėmis parodomas kūrėjų sąrašas ir lėktuvo avarijos, kurioje žuvo Dagas Hammarskjöldas, vaizdas, filmas prasideda dviem trumpomis scenomis, iš kurių tampa aišku, kaip vyks pasakojimas. Mes sužinome, kad bus filmuojama 2018 m. Keiptaune (Pietų Afrika) ir Kinšasoje (Kongo Demokratinė Respublika) ir kad įvykius tose vietose užrašinės dvi sekretorės: Clarinah'a ir Saphira. Pirmas į akis krentantis dalykas šiose scenose yra tai, kaip Madsas Brüggeris prisistato šioms dviem kongietėms: jis apsirengęs baltai, kaip ir istorijos, kurią jis jų padedamas pasakos, „piktadarys“, o Kinšasoje scenarijų jis nusprendė rašyti „Memlingo“ viešbutyje – tame pačiame viešbutyje tas pats „piktadarys“, kaip spėjama, buvo apsisitojęs 1965 m. Taigi jis įsikūnija į žmogų, kurį labiausiai kaltina JT generalinio sekretoriaus nužudymu ir kuris – kaip vėliau paaiškės – atliko esminį vaidmenį vykdant didžiulio masto projektą, kuriuo siekta išnaikinti juodaodžius gyventojus. Ne ką mažiau provokuojanti scena, kai Madsas Brüggeris ir Góranas Björkdahlas lankosi lėktuvo katastrofos vietoje, dėvėdami kolonistų skrybėles. Vėliau matome jį kito „piktadario“ vaidmenyje, kai jis kelis kartus filmuojamas dėliojantis pasjansą (viešbučio kambaryje arba prie baro). Tačiau kortų kaladėje nėra kitų kortų, tik pikų tūzai¹ – būtent tokia korta buvo rasta ant Dago Hammarskjöldo palaikų, o tai, beje, taip pat ir įžymioji ČŽV „vizitinė kortelė“.

Tokiu būdu kostiumai ir aksesuarai padeda sukurti visiškai naują personažą ir nustatyti ironišką distanciją tarp filmo kūrėjo ir jo artimiausios auditorijos (jo padėjėjų ir liudytojų vietoje) bei plačiosios auditorijos (žiūrovų); tai filmui suteikia asmenišką, kandų atspalvį pabrėžiant, kad nepretenduojama į istorinį tikslumą.

¹ Kad ir kokią reikšmę suteiktume kortoms tose konkrečiose scenose, 52 kortų kaladės, kurias sudarė tik pikų tūzai, JAV kariuomenės prašymu buvo gaminamos per Vietnamo karą: jos būdavo padalinamos kareiviams, kad šie jas naudotų kaip psichologinį ginklą prieš prietaringus priešus – sakyta, kad jiems pikų tūzas simbolizavo mirtį. Tūkstančiai „Bicycle Secret Weapon“ kortų buvo išbarstytos džiunglėse ir priešų kaimuose.

ANT LIPNIŲ UŽRAŠŲ LAPELIŲ PAPASAKOTA ISTORIJA

Filmo struktūra – jo suskirstymas į dalis, kurių pavadinimus Clarinah'a arba Saphira užrašė ant lipnių užrašų lapelių ir užklajavo ant jų darbo erdvės sienos, sudaro improvizacijos įspūdį, tarsi jis būtų sumontuotas skubotai ir atsitiktine tvarka. Lipnūs užrašų lapeliai perteikia kasdieniškumo ir nereikšmingumo idėją – jie užrašomi sau arba artimam draugui tam, kad būtų vieną kartą perskaityti ir paskui išmesti. Taigi susidaro stiprus kontrastas tarp nagrinėjamos temos rimtumo ir iš pažiūros lengvabūdiško ir kartais padriko (šokinėjama pirmyn ir atgal laike ir erdvėje) jos traktavimo. Pasakojimo stilius, t. y. filmo kūrėjo ir jo sekretorių dialogas padeda užglaistyti nenuoseklumą, nes to dialogo metu aptariamasis ir įvardijamas kiekvienas naujas tyrimo etapas. Sekretorių naiviais klausimais, racionaliomis pastabomis arba išreiškta nuostaba ar netikėjimu tuo, ką girdi, perduodamos ir mūsų, žiūrovų, mintys ir klausimai, o tai skatina Madsą Brüggerį toliau aiškinti, tikslinti savo mintis ir apibendrinti tai, ką pasakė. Toks pasakojimo stilius suteikia istorijai kitokį, gyvesnį, spontaniškesnį ir ne tokį rimtą pobūdį.

Lūžio taškas šioje einamuju momentu pasakojamoje istorijoje yra valdžios institucijų brutaliai sustabdyti Madso Brüggerio kasinėjimai lėktuvo avarijos vietoje – Madsas Brüggeris išsako savo mintis balsu už kadro, kai mes jį matome vieną savo kambaryje, bare arba geriantį viskį ir žaidžiantį kortomis. Priblokštas to, kad šešeri metai darbo nuėjo veltui, jis tiesiogiai su auditorija pasidalija savo nusivylimu ir visomis tuo metu į galvą atėjusiomis mintimis, kaip išgelbėti savo filmą. Pažvelgus atgal, šis momentas yra lemiamas, nes būtent tada jis nusprendžia su Gōranu grįžti į Pietų Afriką ir tęsti SAIMR (Pietų Afrikos jūrų tyrimų instituto) tyrimus. Tuo momentu filmas pasisuka visiškai kita linkme, nes tai, ką jie atranda, gerokai viršija pirmines tyrimo ambicijas. Pietų Afrikos slaptos baltųjų rasės pranašumą propaguojančios organizacijos veiklai, apie kurią smulkiai pasakoja nemažai liudytojų, skiriama atskira filmo dalis, nors ši veikla neturi jokio tiesioginio ryšio su pirminiu tyrimo objektu.

VAIZDAI IR SKIRTINGI TIESOS LYGIAI

Kitas savitas šio dokumentinio filmo bruožas – vaizdų parinkimas įvairiems įvykiams iliustruoti. Nors didžiąją dalį filmo ekrane matome Madsą Brüggerį – aptariantį savo atradimus su abiem sekretorėmis, apžiūrintį lėktuvo avarijos vietą arba besilankantį Pietų Afrikoje su Góranu Björkdahlu, – kiti kadrai yra nuotraukos iš archyvų arba senos, filmui tikroviškumo suteikiančios, filmuotos žinios, ištraukos iš Dago Hammarškjöldo sakytų kalbų, kuriomis jis gynė Afrikos šalių ekonominę nepriklausomybę, Moiso Tshombės kareivių susirėmimo su Mėlynaisiais šalmis, ekspertų komiteto, 2013 m. susirinkusio Nyderlanduose paskelbti D. Hammarškjöldo žūties tyrimo išvadų, ir Pietų Afrikos arkivyskupo Desmondso Tutu, kuris vadovavo Tiesos ir susitaikymo komisijai ir kuris 1998 m. spaudos konferencijoje paskelbė apie SAIMR vykdytą kriminalinę veiklą ir visų pirma apie tiesioginį dalyvavimą sabotuojant D. Hammarškjöldo lėktuvą, nuotraukos. Ne tik tai, bet ir senos nuotraukos bei įrašai, pateikti kaip įrodymai, kad gyveno žmonės, kurie jau seniai pamiršti, ir kad atsitiko įvykiai, kurių tikrumas yra ginčijamas, prieštarauja oficialiai įvykių versijai.

Galiausiai naudojami ir nespalvoti animaciniai kadrai, kurie pasakoja apie hipotetinius įvykius, dėl kurių pobūdžio, protagonistų arba net paties fakto, kad jie vyko, nesutariama. Sąmoningas nerealistiškos terpės pasirinkimas atspindi poreikį medžiagai iš nepatikrintų šaltinių vertinti labai atsargiai.

IŠVADA

Kaip matėme, Madsas Brüggeris teikė pirmenybę savo pasirinktoms filmo kūrimo priemonėms, o ne griežtam faktiniam požiūriui, kokio galbūt tikėtumėmės iš žurnalisto. Tačiau šios priemonės netrukdo įterpti objektyvių, įrodytų faktų į daug subjektyvesnį scenarijaus audinį, sudarytą iš hipotetinių konstrukčių ir liudytojų pasakojimų, kurie nors vieni kitus ir patvirtina, vis dėlto nėra pagrįsti istoriniais įrašais. Todėl turime savęs paklausti, kiek turėtume tikėti tuo, ką matome šiame filme.

Vis dėlto šie pagrįsti klausimai ir abejonės neturėtų užgožti to, ką tyrimas iš tiesų atskleidė: labai didelę tikimybę, kad Dagas Hammarskjöldas buvo nužudytas ir kad su tuo buvo tiesiogiai susijęs SAIMR, taip pat tai, kad reikėtų išsamiai išnagrinėti tvirtinimą, jog ŽIV virusas buvo slaptų mokslinių tyrimų, kuriuos, bendradarbiaudama su CŽV ir britų slaptosiomis tarnybomis, vykdė ši slapta organizacija, rezultatas ir kad virusas buvo naudojamas kaip biologinis ginklas Afrikoje siekiant nušluoti nuo Žemės paviršiaus juodaodžius gyventojus ir įtvirtinti Vakarų interesus visame žemyne. Būtent šis filmo režisieriaus jautriai pristatytas kolosalus, netikėtas ir šokiruojantis atradimas – ne kaip faktas, bet kaip naujai iškelta hipotezė – yra vertas tolesnių tyrinėjimų ir būtent jis suteikia filmui jėgos ir vertės.

KELETAS KLAUSIMŲ PAMĄSTYMU

- Įvairiais filmo „Cold Case Hammarskjöld“ momentais matome Madsą Brüggerį dėliojantį pasjansą, bet visos kaladės kortos yra pikų tūzai – aiški nuoroda į CŽV „vizitinę kortelę“, kuri buvo palikta ant JT generalinio sekretoriaus palaikų po lėktuvo avarijos. Kaip interpretuojate šią absurdišką detalę filmo kontekste?
- Po to, kai režisieriui uždraudžiama kasinėti Ndoloje, kur sudužo lėktuvas, jis atsiveria ir pasidalija savo planu užmaskuoti savo žurnalistinių paieškų nesėkmę. Jis teigia, kad pradėjęs dirbti su dviem afrikietiškos kilmės sekretorėmis, tikėjosi išgelbėti filmą. Ką, jūsų manymu, jis turėjo mintyje? Kodėl jam turėjo padėti jų dalyvavimas?
- Pokalbio pabaigoje Alexanderis Jones’as (šis pokalbis prasmingai sutampa ir su viso filmo pabaiga) sako, kad Afrika būtų buvusi visiškai kitoks žemynas, jei D. Hammarskjöldas būtų likęs gyvas ir būtų tęsęs savo darbus. Ką, jūsų manymu, jis norėjo tuo pasakyti?

© Tore Vollan

© Tore Vollan

© Tore Vollan

REŽISIERIUS: Mads Brügger
SCENARIJUS: Mads Brügger
VAIDINA: Mads Brügger, Göran Björkdahl
OPERATORIUS: Tore Vollan
PRODIUSERIAI: Peter Engel, Bjarte Mørner Tveit, Andreas Rocksén
GAMYBA: „Wingman Media“, „Piraya Film“ ir „Laika Film & Television“
METAJ: 2019
TRUKMĖ: 119 min.
ŽANRAS: dokumentinis filmas
ŠALYS: Danija, Norvegija, Švedija, Belgija
ORIGINALO KALBOS: anglų, prancūzų, bembų, švedų, danų

LUX
FILM
DAYS

3 FILMAI
24 KALBOS
28 ŠALYS

GOD EXISTS, HER NAME IS PETRUNYA

Gospod postoi, imeto i'e Petrunija

rež. Teona Strugar Mitevska

Šiaurės Makedonija, Belgija, Slovėnija, Prancūzija, Kroatija

Petrunjai 32 metai, ji bedarbė ir gyvena pas tėvus Štipe (Šiaurės Makedonija). Grįždama iš nesėkmingo pokalbio dėl darbo, ji atsiduria religinėje procesijoje. Tradiciškai kunigas į vandenį meta kryžių, o jaunuoliai turi jį ištraukti. Tikima, kad kryžių ištraukusiam vaikinui tie metai bus sėkmingi. Ilgai negalvodama Petrunija taip pat šoka į vandenį ir kryžių ištraukia! Ši akivaizdi pergalė sujaukia socialinę tvarką, nes varžybose negali dalyvauti moterys. Kaip Bažnyčia ir visuomenė išspręs šį konfliktą?

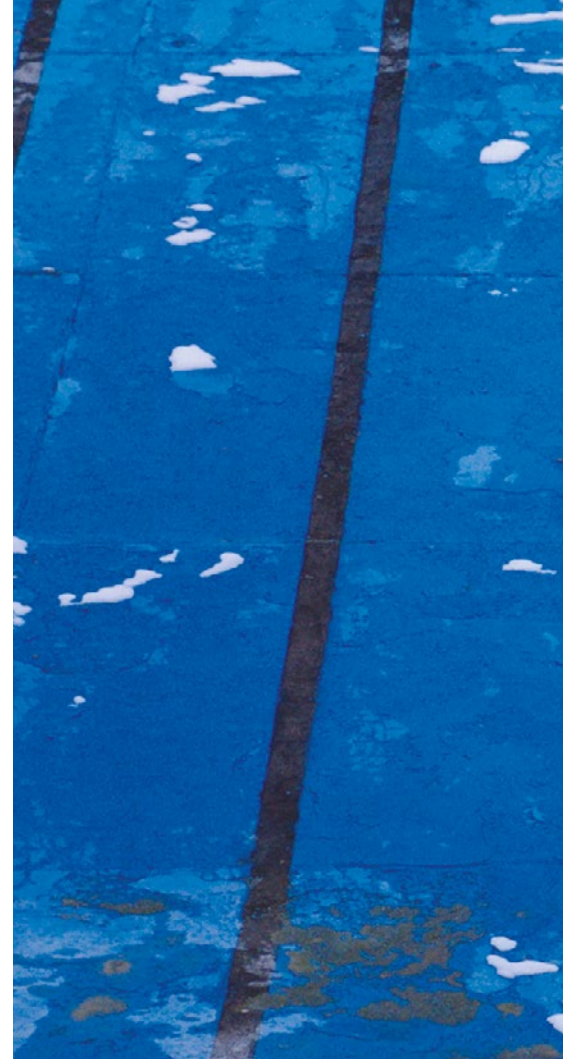
„GYVENIMAS – NE PASAKA“

Filmas prasideda gana mįslingai (Petrunija stovi tuščiam baseine, fone skamba metalo muzika), iš pradžių pristatoma šios moters socialinė padėtis: būdama 32 metų ji gyvena su tėvais ir neturi darbo. Motina per pažįstamus jai suorganizuoja pokalbį dėl darbo siuvimo fabrike. Kadangi Petrunija nemoka siūti, ji nori įsidarbinti sekretore – galų gale juk ji turi universitetinį istorijos mokslų diplomą. Tačiau įmonės vadovui Petrunijos paslaugos neatrodo reikalingos. Anot jo, Petrunija netinka niekam, net permiegoti.

Skurdą patiria ne tik Petrunija. Jos draugė Blagica dirba parduotuvėje (gana varganoje), priklausančioje jos meilužiui – vedusiam vyrui, iš kurio ji negali tikėtis įsipareigojimo ilgalaikiams santykiams. Taigi darbo rinka šioms jaunoms moterims, kurios, nors ir yra išsilavinusios, teikia labai mažai galimybių, nes šioje provincijoje jų turimų žinių nereikia. Vėliau filme Petrunijos motina, klausinėjama reportažą apie įvykius rengiančios žurnalistės, ypač akcentuos, kad jos dukrai itin reikalingas darbas. Be to, žurnalistės pakalbintas vyras atsako, kad verčiau reikėtų kreiptis į politikus, kurie nepajėgūs padėti „galo su galu nesuduriantiems žmonėms“. Net operatorius bando prisidurti prie algos, dalyvaudamas lažybose dėl futbolo rungtynių.

Be šių nepalankių socialinių aplinkybių, moterų padėtį apsunkina stiprus vyrų dominavimas. Tai matyti siuvimo fabrike, kur stikliniame biure įsikūręs vadovas prižiūri aplinkui dirbančias moteris. Jis įnikęs į išmanųjį telefoną ir neatrodo labai užsiėmęs. Tačiau naudojasi savo padėtimi ir mačizmą bei priekabiavimą primenančiu būdu flirtuoja su savo darbuotojomis. Paklusti vyrų galiai skatina ir Petrunijos motina, reikalaujama, kad dukra kuo labiau atitiktų vyrų lūkesčius: koketuotų, neišduotų savo amžiaus.

Taigi pirmoje filmo dalyje parodomas kontekstas: šioje Šiaurės Makedonijos provincijoje jauni inteligentai rasti savo vietą nėra lengva, ir Petrunija tai patvirtina sakydama, jog gyvenimas – tai ne pasaka.

GORDIJAS MAZGAS

Štai Petrunija sutinka procesiją. Nesunku pastebėti šios procesijos daugialypiškumą: viena vertus, esama religinių ženklų – dvasininkai, kryžiai, giesmės ir maldos, kita vertus, ją lydi šokti į vandenį pasirenkę glaudes mūvintys jaunuoliai. Kryžius metamas šiek tiek nesėkmingai: jis atsitrenkia į kliūtį, kryčio trajektorija pasikeičia, kryžius atsiranda netoli Petrunijos, ši šoka į vandenį ir jį ištraukia! Skandalas kyla iš karto. Visa tai buvo filmuojama. Petrunija neturėjo teisės dalyvauti šioje rungtyje. Jaunuoliai iš jos atima kryžių, įsikiša dvasininkas ir jai gražina šį brangų trofėjų. Petrunija pasinaudoja sąmyšiu, kurį pati sukėlė, ir grįžta namo, nekeldama kitų reikalavimų.

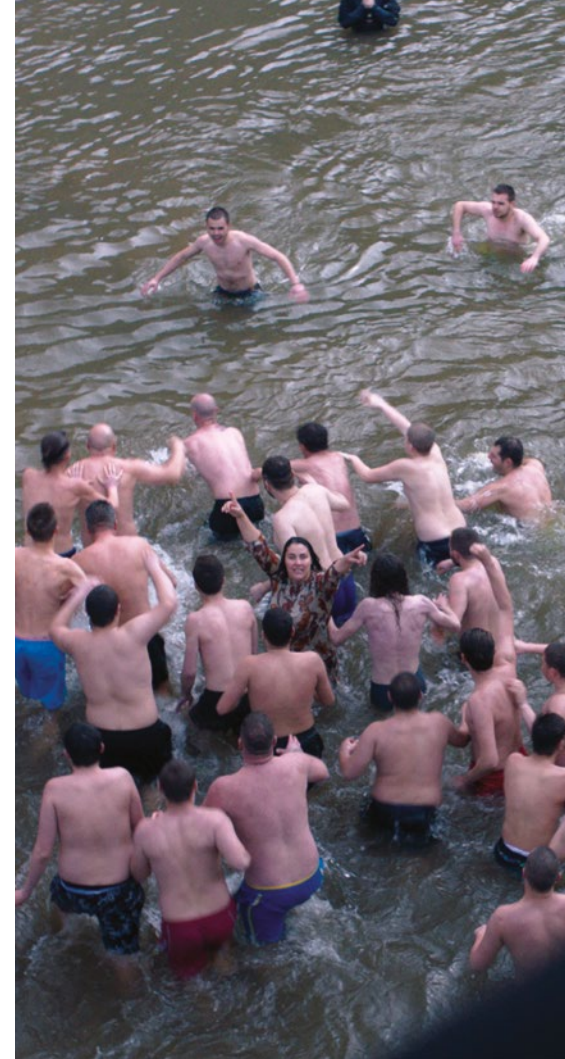
Visa likusi filmo dalis vyksta policijos nuovadoje, į kurią atvedama Petrunija. Čia geriausiai išryškėja Gordijaus mazgas, į kurį įsipainiojo Petrunija: neišnarpliojama painiava, kurioje susipina dvasininko ir policininko asmenyse personifikuotos religija ir valstybė – dvi valdžios, reikalaujančios, kad Petrunija paklustų. Tačiau Petrunija, keldama visiškai teisėtus klausimus, atskleidžia padėties absurdiškumą: kokį įstatymą ji pažeidė? Žmonių ar Dievo? Jeigu žmonių, tai kodėl dvasininkas stengiasi ją nuramdyti? Jeigu Dievo, tai kodėl ji laikoma policijos nuovadoje? Policijos viršininko ir dvasininko ryšys (jie į vienas kitą kreipiasi vardu ir kartu kelia taure) labai gerai iliustruoja šių dviejų galių sąsają. Jas vienija bendras tikslas (gražinti tvarką ir ramybę, o kartu ir įtvirtinti savo valdžią) ir bendra priemonė – palenkti jiems besipriešinančią moterį priverčiant ją gražinti, jų manymu, jai nepriklausantį kryžių. Tuo tarpu žurnalistė apibūdindama ir analizuodama padėtį šiek tiek pompastiškai (tačiau vis dėlto gan pagrįstai) aikštėn iškelia patriarchatą, diskriminaciją dėl lyties ir po tradicijos kauke besislepiantį vyrų dominavimą. Ji taip pat pabrėžia šios padėties anachroniškumą, lygindama ją su labai tolima ir tamsuoliška praeitimi.

Įdomus sutapimas, kai policijos viršininkas, stengdamasis būti malonus, kad paveiktų Petruniją, jos paklausia, ar ji savo diplominį darbą rašė apie Aleksandrą Didįjį. Tačiau užuot studijavusi seną savo šalies istoriją, Petrunija pasirinko studijuoti Kinijos revoliuciją iš komunizmo integravimo į demokratines struktūras perspektyvos. Taip Petrunija išreiškia savo puoselėjamas lygybės, brolybės ir teisingumo vertybes kur kas modernesnėmis priemonėmis nei policija ir kunigai, kurie tiesiog saugo nustatytą tvarką. Ar Petrunijai, kaip Aleksandriui Makedoniečiui, pavyks perkirsti ją veržiantį ideologinį mazgą ir pasiekti pergalę?

DVIDEŠIMT KETURIOS MOTERS GYVENIMO VALANDOS

Filmo istorija trunka vieną dieną. Nuo Petrunijos pabudimo ryte iki paryčių, kai ji pagaliau paleidžiama iš policijos nuovados. Per tą dieną ji nueina visą emancipacijos kelią. Šis kelias šiek tiek primena gyvenimo kelią: filmo pradžioje Petrunija panaši į keltis iš lovos nenorintį vaiką. Ją paskatinti norėdama mama net įduoda jai sumuštinį. Vėliau Petrunija primena paklusti atsakančią maištaujančią paauglę ir kvestionuoja vyresniųjų kartų nustatytą tvarką. Galiausiai ji tampa savarankiška moterimi, išsilaisvinusia iš policijos, bet taip pat ir iš ją varžusių savo pačios įsitikinimų. Ji net priima savo motiną tokią, kokia ji yra: nesuprantančią savo dukters išgyvenimų. Ji net grąžina kryžių dvasininkui, pareikšdama, kad jam ir kitiems šis kryžius labiau reikalingas negu jai.

Ši emancipacija palaipsniui stiprėja, priešinantis neteisybei iš pradžių pykčiu, o paskui ramybe ir išmintimi. Žinoma, Petrunija sulaukia ir tam tikros paramos: „YouTube“ paskelbiamas jos drąsaus poelgio įrašas, jos narsa žavisi malonus policininkas Darko. Tačiau Petrunija labiausiai sustiprėja atsilaukdamas prieš gausius puolimus ir bandymus įbauginti: siekiant ją palaužti ji priverčiama laukti valandų valandas, kai kurios jos apklausos gan žiaurios, ji „atiduodama“ įsiutusiems jaunuoliams (be abejo, sprendimą Petruniją paleisti būtent tuo metu, kai vaikinai ateina reikalauti „teisingumo“, galima interpretuoti kaip žiaurų bandymą ją palaužti), šie jaunuoliai ir jų lyderis ją užpuola. Ji atlaiko visus šiuos išbandymus ir savyje veikia atranda „vilkę“, o ne „avelę“. Galų gale ji paleidžiama nenugalėta, tvirtai laikanti likimą savo rankose.

O JEI DIEVAS YRA MOTERIS?

Žurnalistė yra Petrunijos sąjungininkė, ji įvykį komentuoja patriarchato ir vyrų dominavimo aspektu. Ji suteikia žodį Petrunijos draugui, kuris ją gina ir užduoda klausimą „O jei Dievas yra moteris?“ Šis filmo pavadinimu tapęs skambus posakis kelia klausimą dėl vyrų dominavimo visuomenėje, nors filme religingų veikėjų nėra daug. Petrunija nesutinka atsakyti į policijos viršininko klausimą, ar ji yra religinga, pareiškdamą, kad klausimas toje situacijoje netinkamas: religiją ji sieja su privatumu, kaip ir seksualinę orientaciją. Petrunijos tėvai taip pat nėra religingi (išskyrus šventes!), tradiciniame renginyje dalyvaujantys jaunuoliai nerodo daug pagarbos procesijai, policijos viršininkas pareiškia nesąs religingas, ir žurnalistės kalbinamiems praeiviams nei religija, nei Petrunijos sukeltas sąmyšis nerūpi.

Tačiau visuomenėje vis dar labai juntamas vyrų dominavimas, ypač per socialinį modelį stipriai formuojančius įvaizdžius. Pagrindinius šios istorijos personažus išanalizavus lyties aspektu, gerai matyti, kad valdžia ir galia priklauso vyrams. Dvasininkai turi valdžią, policininkai – valdžią ir galia, jaunuoliai naudoja jėgą ir smurtą. Šios trys grupės taip pat viena kitą palaiko siekdamos priversti paklusti joms besipriešinančią moterį. Net jei Petrunija jaučia Darko paramą (jis apgailėstauja turįs dirbti su tokiais neišprususiais kolegomis) ir ją palaiko tėvas, šie du asmenys pavieniui neturi jokios galios. Priešindamasi vyrams Petrunija bando naudotis savo teisėmis, o žurnalistė nesulaukia jokios savo vadovybės paramos. Pastaroji net palieka ją be operatoriaus. Žurnalistės nepalaiko ir jos dukters tėvas, kuris „pamiršta“ pasiimti vaiką, kai žurnalistė yra išvykusi į komandiruotę toli nuo namų. Tuo tarpu Blagica ir Petrunijos mama tikriausiai nė nesuvokia dėl vyrų dominavimo susidariusios neteisybės ir elgiasi taip, tarsi tiesiog negalėtų šio dominavimo įveikti, todėl

pasirenka bendradarbiauti. Šiomis aplinkybėmis kameros dideliu planu fiksuojami moterų portretai gali būti suprantami kaip bandymas išreikšti protestą: kodėl jos (Petrunija, jos motina, Blagica, rūkanti nepažįstamoji) negali tikėtis lygybės su vyrais?

Taigi šis filmas komiškai provokuojančiu pavadinimu tarsi išdrįsta teigti, kad religija (ir tai, be abejo, galima pasakyti apie visas tris monoteistines religijas) tėra pretekstas įtvirtinti vyrų valdžią.

KELETAS KLAUSIMŲ PAMAŠTYMUI

- Kaip suprasti pirmąjį filmo planą, kai Petrunija viena stovi tuščio baseino dugne, o fone skamba metalo muzika?
- Ar manote, kad Petrunija būtų šokusi į vandenį, jeigu būtų gavusi darbą siuvimo fabrike? Ar jos iš pradžių „instinktyviam“ poelgiui įtakos turėjo socialinės aplinkybės?
- Filmu pradžioje rodomas religiniuose paveiksluose nutapytas velnias. Jaunimui atvykus į policijos nuovadą, jų lyderis pareiškia: „ši moteris yra Liuciferis“. Anksčiau raganos buvo kaltinamos, kad sudarė sutartį su velniu. Kiek Petruniją būtų galima laikyti modernia ragana?

© Virginie Saint-Martin

© Virginie Saint-Martin

© Virginie Saint-Martin

REŽISIERĒ: Teona Strugar Mitevka

SCENARIJUS: Elma Tataragic, Teona Strugar Mitevka

VAIDINA: Zorica Nusheva, Labina Mitevka, Simeon Moni Damevski, Suad Begovski, Stefan Vujisic, Violeta Shapkovska, Xhevdet Jashari

OPERATORĒ: Virginie Saint-Martin

PRODIUSERIAI: Labina Mitevka (Seserys ir brolis Mitevski)

BENDRA GAMYBA: Sebastien Delloye (*Entre Chien et Loup*), Danijel Hocevar (*Vertigo*), Zdenka Gold (*Spiritus Movens*), Marie Dubas (*Deuxième Ligne Films*), Elie Meirovitz (*EZ films*)

METAJ: 2019

TRUKMĒ: 100 min.

ŽANRAS: vaidybīnis filmas, drama

ŠALYS: Šiaurēs Makedonija, Belgija, Slovēnija, Prancūzija, Kroatija

ORIGINALO KALBA: makedonų

LUX FILM DAYS

3 FILMAI
24 KALBOS
28 ŠALYS

THE REALM

El Reino

rež. Rodrigo Sorogoyen

Ispanija, Prancūzija

Vietinis politikas Manuelis Lópezas Vidalis susilaukia vis daugiau populiarumo. Atrodo, kad jau netrukus jis, ko gero, perims regiono valdžią į savo rankas, tačiau žiniasklaida praneša apie korupcijos skandalą, į kurį Manuelis yra įsipainiojęs. Jo kilimas valdžios laiptais staiga sustoja. Skandalas įsisiūbuoja ir Manuelio partija (kuri niekaip neįvardijama ir neapibūdinama politiškai) stengiasi atsikratyti prisidirbusių narių – „supuvusių obuolių“. Manuelis patenka į aklavietę: iš pradžių jis tikisi bent tylios savo partiečių paramos, tačiau supranta, kad liko vienas, ir bando apsiginti grasindamas atskleisti visus nešvarius partijos sandėrius ir jų mastą.

„The Realm“ – tai politinis trileris apie politikos pasaulį ėdančią korupciją. Šis filmas skausmingai atskleidžia, kaip korupcija beveik natūraliai įsimeta į politikų pasaulį, įtraukia vyrus ir moteris, kurie įsitikinę, kad tam tikra veikla yra visiškai normali. Šioje juostoje Antonio de la Torremeisteriškai įkūnija beviltiškoje padėtyje atsidūrusį politiką, pasiryžusį išvengti atsakomybės už savo godumą.

REŽISŪRA

Filme „The Realm“ lengva atpažinti pastarųjų metų politinę veiklą diskreditavusius skandalus. Tačiau filmo tikslas nėra perpasakoti konkrečias niūrias istorijas, tai daug platesnio užmojo fikcija. Jos centre – vienišas personažas Manuelis, kuriam šiame skandale tenka tik antraeilis vaidmuo. Nors jis daro sėkmingą karjerą, jis tėra labai didelio mechanizmo, kurio negali suvaldyti, sraigtelis. Partija Manuelį apleidžia, ir jo reakcija palaipsniui perauga į kerštą. Jis nenori tapti atpirkimo ožiu.

Pamažu žiūrovas ima simpatizuoti šiam personažui. Taip, Manuelis turtingas, arogantiškas ir korumpuotas, tačiau mūsų akyse jis ima panašėti į užspęstą pelę. Ir, žinoma, kalbant apie korupciją, jis nėra pats didžiausias nusikaltėlis. Žiūrovas sužino apie kitą skandalą – „Persikos“ bylą, kuri yra daug didesnio masto, negu ta, į kurią įsivėlęs Manuelis. Be to, į ją yra įsitraukę aukštesnio rango vadovai. Todėl Manuelio politinis ir moralinis (ar amoralus...) argumentas yra toks: jei visi korumpuoti, kodėl už tai sumokėti turiu tik aš?

Tam tikra prasme režisierius kartu su Manueliu į dugną traukia ir mus. Norime pamatyti visą neatskleisto skandalo mastą, ir gausios kinematografinės priemonės skatina mus tapatintis su pagrindiniu personažu. Visų pirma, ritmiškai sumontuoti vaizdai mus priverčia sekti Manuelį, nes jis nuolat juda. Jis eina, bėga ar važiuoja. Netekęs tarnybinės mašinos su vairuotoju, jis važiuoja taksi, keliauja po Ispaniją skersai ir išilgai, o vienos įsimintinos filmo scenos veiksmas vyksta Andoroje. Olivier Arsono techno muzika kritiniais momentais pabrėžia stresą ir mums atrodo, kad girdime sparčiau plakančią Manuelio širdį.

Šiame filme taip pat sutinkame keletą klasikinių trilerio žanro figūrų ir matome gana akivaizdžias nuorodas į kitus filmus. Pavyzdžiui, užkietėję kino mėgėjai atpažins sceną, kurioje Manuelis iš paplūdimio į restoraną patenka per virtuvę, paima jūros gėrybių lėkštę ir nuneša prie stalo jo laukiantiems draugams. Tai užuomina į panašią virtuvės sceną Martino Scorsese'ės filme „Geri vyrukai“ (*Goodfellas*). Tačiau R. Sorogoyenas trilerio priemones naudoja taip, kad žiūrovas lieka nustebęs. Pavyzdžiui, pradžios scenoje atrodo, kad Manuelio judesiai itin mišklūs, tačiau vėliau, kilus skandalui, jis vis už ko nors užkliūva. Užspęstas jėgų, kurių negali įveikti, Manuelis bando perimti iniciatyvą, tačiau jo pastangos kaskart gan apgailėtinai žlunga.

© Julio Vergne

© Julio Vergne

Veiksmas įsibėgėja ir, nors įtampa stiprėja, žiūrovas patiki, kad, nepaisant kelių įspūdingų scenarijaus vingių paskutinėmis minutėmis, Manueliui galų gale pavyks televizijos eteryje atskleisti visą jo partijos įsivėlimo į finansinius skandalus mastą. Tačiau ir vėl R. Sorogoyenas apgauna tiek savo personažą, tiek žiūrovą. Laidos vedėja pabaigos scenoje pateikia ne apžvalgą, bet politikui atskaito moralą. Tam tikra prasme trilerio žanras nuo pat pradžių buvo klaidinantis kelias, ir staiga susiduriame su daug sunkesniu režisieriaus keliamu klausimu: kaip išvis tokio masto korupcija tapo įmanoma? Kaip Manuelis galėjo taip amoraliai elgtis?

POLITINIS MORALAS

Taigi tikroji istorijos pabaiga mums lieka nežinoma. Būtent dėl to R. Sorogoyenas filmui „The Realm“ pasirinko trilerio, o ne dokumentikos žanrą: tokio filmo siunčiama žinia daug universalesnė negu dokumentikos.

Fikcija turi vieną keistą ir kartu svarbią ypatybę – daugelis žiūrovų nebeprisimena įvairių personažų vardų. Šiuo atveju, žinoma, kaip pagrindinį personažą prisiminsime Manuelį ir, ko gero, vardą Paco, nes pastarasis dažnai minimas, tačiau dar nesibaigus filmui jau būsime užmiršę daugelį kitų personažų vardų. Visai kitaip, kai žiūrime naujienas apie korupcijos skandalus, į kuriuos įsipainioję asmenys įvardijami tiksliai ir ne kartą. Filme „The Realm“ situacija vaizduojama daug neaiškiau, per užuominas, mes nenorime aiškiai žinoti, kas yra kiekvienas personažas, ar suprasti kiekvienos bylos detalės. Čia už įvykių detales daug svarbesnis trilerio ritmas.

Kaipgi tuomet suprantame filme pasakojamą istoriją? Mes atpažįstame personažus iš jų išvaizdos, ypač veido bruožų, ir daugeliu atveju tai veikia, nors užduotis tampa kiek sunkesnė, kai tam tikri personažai pasirodo tik trumpai. Be to, suprasti, kas yra kas, mums padeda personažų dialogai. Jų vardai mums nesvarbūs: svarbus tik jų vaidmuo vaizduojamoje istorijoje. Ir, žinoma, reikia elementarių žinių apie tai, kaip veikia visuomenė, kad perprastume šiuos įvairius vaidmenis.

Filme vaizduojami korumpuoti politikai, tačiau jau pradžioje atskiriami du valdžios lygmenys: vietinė ir nacionalinė valdžia. Nors iš pradžių atrodo, kad į korupciją įsitraukę tik vietiniai politikai, o valstybės vadovai stengiasi iš partijos pašalinti „supuvusius obuolius“, greitai sužinome, kad korupcija apima visus valdžios lygmenis. Tačiau bent vienas partijos narys stengiasi išlikti sąžiningas, nors Manueliui ir pavyksta su juo susitikti akis į akį. Dėl šio aukšto ir liekno Alvarado režisierius kelia klausimą: ar jis galų gale pasiduos korupcijai? Čia filmas nepateikia atsakymo ir mes paliekami spėlioti, kiek puvėsis išplito ir kiek korupcija patraukli vyrams ir moterims, kurių vienintelis tikslas – valdžia. Ir štai dar vienas neatsakytas klausimas: kiek toli jie pasirengę nueiti, kad išsilaikytų valdžioje?

Filme minimi ir papirkinėtojai – šiuo atveju, statybos įmonės. Jos nori vykdyti statybas žemės ūkio zonai priskirtuose, tačiau jų tikslams labai tinkamuose sklypuose. Taigi netinkamu būdu pakeičiama šių sklypų paskirtis. Šie verslininkai vaizduojami kaip silpnesnė grupė: galima manyti, jog tai akivaizdu, tačiau filme aiškiai pabrėžiama, kad turtas savaime nereiškia valdžios. Tikroji valdžia priklauso politikams.

Be šių dviejų grupių, žiūrovai supažindinami ir su trečiąja grupe – žiniasklaida. Iš pradžių žiniasklaidos vaidmuo nėra aiškus, žurnalistė, su kuria kelis kartus susitinka Manuelis ir kuri pasirodo galinti būti naudinga, atrodo gana artima korumpuotiems politikams. Kai skandalas į žiniasklaidą patenka pirmą kartą, Manuelį perspėja jam prijuočiantis žurnalistas. Manuelis nusigauna tiesiai pas vietinio laikraščio redaktorių ir bando sutrukdyti ar bent atidėti tolesnį faktų viešinimą. Tačiau jau per vėlu: žiniasklaidos mašina jau užsukta ir jos nebeįmanoma sustabdyti.

© Julio Vergne

Taigi pastebime, kad už vingrių apibendrinimų „valdžia dengia valdžią“ spauda ir kitos žiniasklaidos priemonės išlieka nepriklausoma „ketvirtąja valdžia“ ir atlieka atsveriamąjį vaidmenį. Ir teismų sistema, žinoma, įsikiša ryžtingai ir atsakomybėn patraukia visą korumpuotą mechanizmą.

Paskutinis žodis šioje istorijoje tenka Amajai – žurnalistei, kuri atsisako laikytis Manuelio scenarijaus, pagal kurį turėtų kilti visai partijai gėdą užtrauksiantis skandalas. Būtent čia, filmo pabaigoje, aiškiausiai išryškėja filmo „The Realm“ mintis. Režisierius nesiekia papasakoti konkrečios istorijos apie korupciją: jis nori, kad žiūrovas svarstyty etinius klausimus apie korupcijos reiškinių. Kaip Manuelis – kaip individas, kaip žmogus – sugebėjo pagal šios sistemos dėsnius veikti beveik 15 metų? Kaip jis sau ir savo šeimai pateisino pelnymąsi iš „nešvarių pinigų“?

FIKCIJA IR REALYBĖ

Taigi mums nereikia suprasti visų filme „The Realm“ vaizduojamos intrigos detalių, nes tai fikcija ir jos tikslas – sukurti bendresnę konspiracijos, slaptumo ir sąmokslų atmosferą. Ši atmosfera galėtų atitikti konspiracijos teorijas mėgstančiųjų mąstyseną ar paskatinti visų politikų pasmerkimą, argumentuojant, kad jie visi yra „supuvę obuoliai“.

Tačiau filmo „The Realm“ sumanymas visiškai ne tas. Esame priversti pasaulį pamatyti Manuelio – vietinio politiko, kuris laiką leidžia tokių pačių kaip jis, korumpuotų ar bandančių ką nors papirkti, asmenų kompanijoje, – akimis. Jo akyse korupcija tampa normalia, įprasta praktika, dėl kurios nereikia aiškintis.

KELETAS KLAUSIMŲ PAMAŠTUMUI

- Būtų įdomu, jei žiūrovai pasidalytų įspūdžiais, ypač dėl tų siužeto dalių, kurios yra neaiškios ar kurias galima įvairiai interpretuoti. Kodėl filme „The Realm“ tiek daug neaiškumų?
- Kam tenka didžiausia atsakomybė už filme vaizduojamą sisteminę korupciją? Verslininkams? Politikams? Jeigu pastariesiems, tai kurio lygmens – vietinio ar nacionalinio? O gal yra kitų kaltų asmenų?
- Ką būtent finalinėje scenoje sako žurnalistė Amaja? Ko iš tikrųjų ji klausia Manuelio? Ar galima abejoti jos sąžiningumu?

© Julio Vergne

© Julio Vergne

© Julio Vergne

REŽISIERIUS: Rodrigo Sorogoyen

SCENARIJUS: Isabel Peña,

Rodrigo Sorogoyen

VAIDINA: Antonio De La Torre,
Mónica López, José María Pou,
Nacho Fresneda, Ana Wagener,
Bárbara Lennie, Luis Zahera,
Francisco Reyes, María De Nati,
Paco Revilla, Sonia Almarcha,
David Lorente, Andrés Lima,
Oscar De La Fuente

OPERATORIUS: Alex de Pablo
PRODIUSERIAI: Gerardo Herrero
(„Tornasol“), Mikel Lejarza
(„AtresmediaCine“), Mercedes
Gamero („AtresmediaCine“)

KOPRODIUSERIAI: Jean Labadie
(„Le Pacte“), Anne-Laure Labadie
(„Le Pacte“), Stephane Sorlat
(„Mondex & Cie“)

GAMYBA: „Tornasol“ (Ispanija),
„Trianera PC AIE“ (Ispanija),
„Atresmedia Cine“ (Ispanija)
Bendradarbiavo: „Le Pacte“
(Prancūzija), „Mondex & Cie“
(Prancūzija), „Bowfinger“
(Ispanija)

METAI: 2018

TRUKMĖ: 122 min.

ŽANRAS: vaidybinis filmas,
trileris

ŠALYS: Ispanija, Prancūzija

ORIGINALO KALBA: ispanų

2019 M. ATRANKOS KOMISIJA

Jürgen BIESINGER

Vokietija: Europos kino akademijos apdovanojimų prodiuseris

Peter BOGNAR

Vengrija: platintojas, festivalių programų sudarytojas

Mihai Cristian CHIRILOV

Rumunija: kino kritikas, Transilvanijos tarptautinio kino festivalio meno direktorius

Ditte DAGBJERG CHRISTENSEN

Danija: kino teatro „Øst for Paradis“ valdančioji direktorė ir platinimo vadovė

Jose Luis CIENFUEGOS

Ispanija: Sevilijos Europos kino festivalio direktorius

Juliette DURET

Belgija: BOZAR kino teatro vadovė

Jakub DUSZYNSKI

Lenkija: platintojas, „GUTEK Film“

Benedikt ERLINGSSON

Islandija: 2018 m. LUX KINO APDOVANOJIMĄ gavusio filmo „Kariaujanti moteris“ režisierius ir prodiuseris

Giorgio GOSETTI

Italija: programos „Giornate degli Autori“ meno direktorius

Mathilde HENROT

Prancūzija: platformos „Festival Scope“ įkūrėja

Mathias HOLTZ

Švedija: asociacija „Folkets Hus och Parker“, kino teatrų valdytojas, programų sudarytojas

Yorgos KRASSAKOPOULOS

Graikija: Salonikų tarptautinio kino festivalio programų sudarytojas, kino kritikas

Christophe LEPARC

Prancūzija: Kanų kino festivalio programos „Dvi režisierių savaitės“ generalinis sekretorius

Selma MEHADZIC

Kroatija: Zagrebo kino festivalio programų sudarytoja

Susan NEWMAN-BAUDAIS

„Eurimages“

Nikolaj NIKITIN

Vokietija: Berlyno kino festivalis (Centrinės, Šiaurės, Rytų Europos, Centrinės Azijos ir Kaukazo delegatas), Kino agentų mokyklos SOFA rektorius, festivalio „Febiofest“ (Čekija) meno direktorius

Karel OCH

Čekijos Respublika: kino kritikas ir Karlovi Varų tarptautinio kino festivalio meno direktorius

Tina POGLAJEN

Slovėnija: Liubianos tarptautinio kino festivalio valdybos narė, laisvai samdoma kino kritikė

Mira STALEVA

Bulgarija: Sofijos tarptautinio kino festivalio direktoriaus pavaduotoja

Mantė VALIŪNAITĖ

Lietuva: Vilniaus tarptautinio kino festivalio vyresnioji programų sudarytoja

STEBĖTOJA

Lauriane BERTRAND

Europos Komisija, programos „Kūrybiška Europa“ atstovė ir Komisijos nario kabineto narė

LUX KINO APDOVANOJIMO FILMOGRAFIJA 2018–2007

2018

KARIAUJANTI MOTERIS (KONA FER I STRÍÐ)

KITOJE DURŲ PUSĖJE (DRUGA STRANA SVEGA)
STYX

DONBASAS (DONBASS)

THE SILENCE OF OTHERS (EL SILENCIO DE LOS OTROS)

MERGINA (GIRL)

RIBA (GRĀNS)

LAIMINGAS KAIP LADZARAS (LAZZARO FELICE)

VEIDAS (TWARZ)

UTIOJA, LIEPOS 22-OJI (UTØYA 22. JULI)

2017

SAMIŲ KRAUJAS (SAMEBLÖD)

120 DŪŽIŲ PER MINUTĘ (120 BATTEMENTS PAR MINUTE)

WESTERNAS (WESTERN)

ČIGONAS (A CIAMBRA)

VASARA, 1993-IEJI (ESTIU 1993)

HEARTSTONE (HJARTASTEINN)

BELGŲ KARALIUS (KING OF THE BELGIANS)

PASKUTINĖ ŠEIMA (OSTATNIA RODZINA)

ŠLOVĖ (SLAVA)

KITA VILTIES PUSĖ (TOIVON TUOLLA PUOLEN)

2016

TONIS ERDMANAS (TONI ERDMANN)

KAI ATMERKIU AKIS (À PEINE J'OUVRE LES YEUX)

MOLIŪGĖLIO GYVENIMAS (MA VIE DE COURGETTE)

SIRIŠKA MEILĖS ISTORIJA (A SYRIAN LOVE STORY)

LETTERS FROM WAR (CARTAS DA GUERRA)

KARAS (KRIGEN)

ATEITIS (L'AVENIR)

TARSI PAKVAIŠUS (LA PAZZA GIOIA)

SIERANEVADA

ĮDEGIS (SUNTAN)

2015

MUSTANGĖS (MUSTANG)

VIDURŽEMIO JŪRA (MEDITERRANEA)

PAMOKA (UROK)

45 METAI (45 YEARS)

A PERFECT DAY

AVINAI (HRŪTAR)

THE MEASURE OF A MAN (LA LOI DU MARCHÉ)

SAULIAUS SŪNUS (SAUL FIA)

TOTO IR JO SESERYS (TOTO SI SURORILE LUI)

VIDURDIENIS (ZVIZDAN)

2014

IDA

MERGOS (BANDE DE FILLES)

KLASĖS PRIEŠAS (RAZREDNI SOVRAŽNIK)

BALTAS DIEVAS (FEHÉR ISTEN)

BEAUTIFUL YOUTH (HERMOSA JUVENTUD)

KRYŽIAUS KELIAS (KREUZWEG)

STEBUKLAI (LE MERAVIGLIE)

MAKONDAS (MACONDO)

TURISTAS (TURIST)

SVETINGUMAS (XENIA)

2013

**LŪŽĖS GYVENIMO RATAS (THE BROKEN CIRCLE
BREAKDOWN)**

MIELE

SAVANAUDIS MILŽINAS (THE SELFISH GIANT)

EAT SLEEP DIE (ĀTA SOVA DŌ)

PAČIAME ŽYDĖJIME (GRZELI NATELI DGEEBI)

PASEKMĖS (KRUGOVI)

OH BOY!

DIDIS GROŽIS (LA GRANDE BELLEZZA)

THE PLAGUE (LA PLAGA)

TVIRTOVĖ (PEVNST)

2012

ŠUN LI IR POETAS (IO SONO LI)

ČIA TIK VĖJAS (CSAK A SZÉL)

TABU

MŪSŲ VAIKAI (À PERDRE LA RAISON)

BARBARA

CĖZARIS TURI MIRTI (CESARE DEVE MORIRE)

KRULIKO KELIAS ANAPUS (CRULIC – DRUMUL SPRE
DINCOLO)

SARAJEVO VAIKAI (DJECA)

SESUO (L'ENFANT D'EN HAUT)

LOUISE WIMMER

2011

**KILIMANDŽARO SNIEGYNAI (LES NEIGES DU
KILIMANDJARO)**

ATENBERGAS (ATTENBERG)

PLAY

TURINO ARKLYS (A TORINÓI LÓ)

BŪTINA ŽMOGŽUDYSTĖ (ESSENTIAL KILLING)

TURIME POPIEŽIŲ! (HABEMUS PAPAN)

HAVRAS (LE HAVRE)

LISABONOS PASLAPTYS (MISTÉRIOS DE LISBOA)

RYTOJ (MORGEN)

PINA

2010

KAI MES IŠEINAM (DIE FREMDE)

PLATONO AKADEMIJA (AKADIMIA PLATONOS)

NELEGALU (ILLÉGAL)

PASKALIO BIBLIOTEKA (BIBLIOTHÈQUE PASCAL)

EURAZIJOS ABORIGENAS (INDIGÈNE D'EURASIE)

AŠ ESU MEILĖ (IO SONO L'AMORE)

VILKO NASRAI (LA BOCCA DEL LUPO)

LURDAS (LOURDES)

MEDAL OF HONOR (MEDALIA DE ONOARE)

R

2009

SVEIKI ATVYKĖ (WELCOME)

EASTERN PLAYS (IZTOCHNI PIESI)

STORM (STURM)

35 TAURELĖS ROMO (35 RHUMS)

ANDERIS (ANDER)

UŽ AKIMIRKOS – LAISVĖ (EIN AUGENBLICK FREIHEIT)

KATALINA VARGA (KATALIN VARGA)

LOST PERSONS AREA

ŠIAURĖ (NORD)

PANDOROS SKRYNIA (PANDORA'NIN KUTUSU)

2008

LORNOS TYLĖJIMAS (LE SILENCE DE LORNA)

DELTA

PILIIETIS HAVELAS (OBČAN HAVEL)

THE REST OF THE NIGHT (IL RESTO DELLA NOTTE)

KERŠTAS (REVANCHE)

RUDENS PUOTA (SŪGĪSBALL)

PASAULIS YRA DIDELIS IR IŠSIGELBĖJIMAS SLYPI

UŽ KAMPO (SVETAT E GOLYAM I SPASENIE DEBNE

OTVSYAKADE)

BURTAI (SZTUCZKI)

SKIRTINGI PASAULIAI (TO VERDENER)

KAIP DEVINTAM DANGUJ (WOLKE 9)

2007

IŠ KITOS PUSĖS (AUF DER ANDEREN SEITE)

4 MĖNESIAI, 3 SAVAITĖS IR 2 DIENOS (4 LUNI, 3

SAPTAMINI SI 2 ZILE)

VISUOMET GRAŽI (BELLE TOUJOURS)

CALIFORNIA DREAMIN' (NESFARSIT)

MOTERYS (DAS FRÄULEIN)

TREMTINIŲ ŠEIMOS FILMAS (EXILE FAMILY MOVIE)

IMPORTAS / EKSPORTAS (IMPORT/EXPORT)

ISKOS KELIONĖ (ISZKA UTAZÁSA)

AIKŠTĖ (PLOSHCHA)

TAI ATSITIKO ANKSČIAU (KURZ DAVOR IST ES
PASSIERT)

LUX FILM DAYS

FILMŲ SUBTITRAVIMAS
24-IOMIS ES KALBOMIS